

Bijlage 4: Detailuitwerking en analyse van de verschillende opties

Hieronder worden de verschillende opties voor het herziene financieringsstelsel van de ondernemersactiviteiten binnen de gemeente Waadhoeke systematisch en diepgaand uitgewerkt. Elke optie is geanalyseerd op basis van meerdere belangrijke aspecten. Aan het einde is er een afwegingsmatrix opgebouwd met een conclusie.

Optie 1: Het introduceren van een enkel, uniform vast tarief van € 600,00 binnen het herziene centrumgebied van Franeker

1.1 Continuïteit van ambtelijke controle- en inningskosten

Dit scenario brengt geen fundamentele verandering in de ambtelijke werkwijze van de gemeente. Omdat de heffing direct gekoppeld blijft aan het feitelijk voeren van openbare reclame-uitingen, blijven handmatige gevelcontroles en individuele bezwaartrajecten structureel noodzakelijk. De administratieve druk bij de aanslagoplegging neemt marginaal af omdat de complexiteit van de differentiatie tussen de oude zones (A, B en C) vervalt en het gebied kleiner is.

1.2 Gedeeltelijk draagvlak binnen het centrum, maar acute daling van fondsmiddelen

De acceptatie binnen de binnenstad van Franeker verbetert aanzienlijk doordat het tarief voor de kerngroep (de oude zones A en B) fors wordt verlaagd naar één uniform bedrag en de randzone (deel zone B en volledige zone C) wordt vrijgesteld. De keerzijde hiervan is een acute en forse daling van de directe inkomsten voor het ondernemersfonds, omdat er minder belastingplichtigen bijdragen.

- Raming netto opbrengst 2026: circa € 85.000,00.
- Directe netto-opbrengst nieuw stelsel (91 ondernemers): € 51.850,00.
- Gemeentelijke bijdrage (incidenteel 2027 & 2028): circa € 33.150,00 tot € 38.150,00 per jaar

1.3 Gebrek aan waardevastheid en risico op verdere uitholling van het budget

Dit model is net als het huidige model gevoelig voor een verandering in het aantal belastingplichtigen. Door aanhoudende marktontwikkelingen (zoals winkelsluitingen en de krimptrend naar een compacter winkelhart) én het actieve ontwijkgedrag van ondernemers die hun gevelreclame fysiek verwijderen om doelbewust onder de verordening uit te komen, zal het budget voor stadsmarketing de komende jaren stapsgewijs verder uithollen als er geen aanvullende of alternatieve dekking is.

1.4 Een tijdelijke, juridisch zekere overbruggingsbasis voor de korte termijn

Met de introductie van één uniform tarief binnen het herziene centrumgebied (vloeiend afgestemd op de Binnenstadvisie 2023) wordt het acute juridische risico van het Harlingen-arrest effectief weggenomen. De betwistbare ABC-zonering verdwijnt, waardoor de verordening per 1 januari 2027 weer standhoudt bij de rechter. Dit model functioneert lokaal geïsoleerd; het stelsel in St.-Annaparochie blijft tijdens deze overbruggingsperiode ongewijzigd van kracht, wat de ambtelijke organisatie de benodigde tijd geeft voor een breed vervolgonderzoek.

Optie 2: Het afschaffen van de reclamebelasting in Franeker en St.-Annaparochie en de bestaande subsidies en subsidies voor andere belanghebbende te dekken middels een gemeentebreed ondernemersfonds gevoed door een opslag op de OZB voor niet-woningen (Leids model)

2.1 Volledige eliminatie van ambtelijke controle- en inningskosten.

Deze systematiek vraagt uitsluitend een marginale percentuele aanpassing van de bestaande OZB-heffing voor niet-woningen. Kostbare handmatige gevelcontroles, aparte aanslagoplegging, invordering en ingewikkelde terugkomende procedures komen hiermee te vervallen. Door de keuze voor een opslag op de OZB voor niet-woningen dient ook de reclamebelasting in St.-Annaparochie komen te vervallen om niet in strijd te zijn met het evenredigheidsbeginsel.

Huidige controle- en inningskosten: circa €12.500. (wordt gereduceerd tot praktisch nul).

2.2 Optimale solidariteit en maximale spreiding van de financiële lasten.

Het budget wordt bij het Leidse model solidair en maximaal verspreid over alle eigenaren en gebruikers van niet-woningen, in plaats van een select klein groepje centrumondernemers.

Op dit moment draagt een kleine groep ondernemers bij aan de evenementen in de binnenstad waar meerdere belanghebbenden zijn.

2.3 Structurele waardeversteviging door automatische indexatie.

In tegenstelling tot de vaste reclamebelastingbedragen biedt de OZB-koppeling de mogelijkheid om de opbrengsten voor het fonds jaarlijks soepel te indexeren aan de hand van stijgende kosten. Bij een mogelijke komst van een gemeentebreed ondernemersfonds kan de OZB-toeslag elk jaar geïndexeerd worden zonder dat dit leidt tot extra uitvoeringskosten.

2.4 Waardhoeke legt hiermee een beproefde en toekomstbestendige basis.

Met het Leidse model sluit de gemeente aan bij de succesvolle strategische richting die omliggende Friese gemeenten zoals Harlingen, Leeuwarden en Súdwest-Fryslân eerder hebben gekozen. Zij onderzochten en richtten een gemeentebreed ondernemersfonds op. Een gemeentebreed ondernemersfonds kan meerdere trekkingsgebieden bevatten, bijvoorbeeld:

1. Winkelgebieden
2. Bedrijventerreinen en industriegebieden
3. Dorpskernen
4. Agrarische sector
5. Toeristische sector

Optie 3: Het oprichten van een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) voor het centrumgebied

3.1 Verschuiving van ambtelijke lasten naar zware formele procedures

Een BIZ maakt weliswaar een einde aan de noodzaak voor fysieke gevelcontroles en inspecties door de gemeentelijke organisatie, maar introduceert een geheel nieuwe vorm van ambtelijke belasting. De gemeente krijgt een zware formele en juridische rol bij het organiseren, faciliteren en controleren van de wettelijk verplichte stemrondes (inclusief het bewaken van het vereiste opkomstquorum en de stemverhoudingen). Deze intensieve proceslast herhaalt zich verplicht elke vijf jaar bij de verlenging.

Bij meerdere bezwaren (20% van belastingplichtigen) dient er vervroegd een stemronde georganiseerd te worden. Wanneer dan geen meerderheid voor voorzetting van de BIZ is, zal het fonds beëindigd moeten worden.

3.2 Hoge solidariteit binnen de zone, maar strikt geografisch begrensd

Binnen de vooraf strak afgebakende geografische zone kent de BIZ een maximale solidariteit: zodra de wettelijke meerderheid van de ondernemers vóór stemt, is deelname en betaling voor álle gevestigde ondernemers in dat specifieke gebied verplicht. Dit elimineert de free-riders. Het budget is echter wettelijk geormerkt en gekoppeld aan een vooraf ingediend ondernemersplan. De gelden mogen uitsluitend binnen die exacte zone worden uitgegeven, wat breder gemeentebreed economisch beleid of sector overstijgende solidariteit blokkeert.

3.3 Planmatige waardevastheid met een harde en risicovolle houdbaarheidsgrens

Indexatie van de bijdragen kan organisatorisch en stabiel worden vastgelegd in het vijfjarenplan van de BIZ-stichting. Het grote risico schuilt echter in de wettelijke eindigheid van het model: een BIZ kent een maximale looptijd van de vijf jaar. Indien er na die termijn bij de formele herstemming onvoldoende respons is of het quorum niet wordt gehaald, houdt het fonds per direct op te bestaan. Dit brengt de continuïteit van de STER en de langdurige stadsmarketingorganisatie in acuut gevaar.

3.4 Geen oplossing voor de acute deadline en blijvende versnippering

Het opstarten van een volwaardig BIZ-traject (inclusief het oprichten van een BIZ-stichting, het schrijven van het verplichte activiteitenplan en het uitvoeren van de formele draagvlakmeting) neemt in de praktijk minimaal 9 tot 12 maanden in beslag. Dit model is daardoor volstrekt onhaalbaar voor de harde deadline van 1 januari 2027.

Optie 4: Het heffen van reclamebelasting op basis van de WOZ-waarde van het bedrijfspand

4.1 Substantiële stijging van de ambtelijke uitvoerings- en controlekosten

Deze variant combineert de uitvoeringsnadelen van de reclamebelasting met de complexiteit van de WOZ-administratie. De gemeente moet niet alleen fysiek blijven controleren of een ondernemer een openbare reclame-uiting voert, maar moet deze database vervolgens handmatig gaan koppelen aan de kadastrale en fiscale WOZ-administraties van de panden. Dit leidt tot een extra regeldruk en ingewikkelde bezwaartrajecten, met name bij gemengde objecten (zoals winkelpanden met bovenwoningen) waar complexe splitsingen van de WOZ-waarde vereist zijn.

4.2 Lastenverdeling naar economische draagkracht binnen een krimpende basis

De belastingdruk wordt in dit model verdeeld op basis van de economische waarde van het vastgoed. Grotere winkelpanden en landelijke ketens dragen naar rato aanzienlijk meer bij aan het fonds dan kleine, lokale speciaalzaken. Dit sluit aan bij het klassieke draagkrachtprincipe en geniet vaak de voorkeur van kleinere detaillisten. Dit kwam ook naar voren tijdens het participatietraject. De heffing blijft echter exclusief rusten op de ondernemers in de binnenstad die reclame maken; de structurele krimp in het centrum en de daling van het aantal belastingplichtigen worden hiermee niet opgevangen.

4.3 Juridisch sterk, maar implementatie is moeizaam

Hoewel dit model juridisch sterk overeenkomt blijft omdat de heffing direct aansluit bij het economische draagkrachtprincipe via de WOZ-waarde, is de praktische implementatie uiterst moeizaam en complex. Dit wordt in de eerste plaats veroorzaakt door de intensieve koppeling met de gemeentelijke WOZ-administratie en de noodzaak tot het mogelijk kadastraal en fiscaal splitsen van gemengde objecten (zoals winkelpanden met separate bovenwoningen).

Deze splitsingssystematiek creëert ook onvoorziene, extra aanslagregels op de gecombineerde gemeentelijke belastingaanslag. Concreet betekent dit dat er voor de nieuw gevormde WOZ-objecten extra basistarieven voor de waterzorgheffing en de rioolheffing in rekening worden gebracht. Deze onbedoelde stapeling van vaste gemeentelijke lasten voor ondernemers kan stuiten op substantiële bezwaren en weerstand vanuit de ondernemers.

Afwegingsmatrix

De onderstaande matrix toont de weging van de verschillende opties op een schaal van 1 tot 5 punten (waarbij 1 = zeer slecht/kritisch en 5 = uitstekend).

Aspect / Criterium	Optie 1: Uniform vast tarief (€ 600)	Optie 2: OZB-opslag (Leids model)	Optie 3: Oprichting BIZ	Optie 4: Reclamebelasting o.b.v. WOZ
Financiële stabiliteit & Opbrengst	2/5 Opbrengst daalt fors naar € 51.850; fonds blijft krimpen. Aanvulling gemeente vereist.	5/5 Structurele brede dekking met soepele indexatie.	4/5 Stabiel budget voor 5 jaar o.b.v. een vastgesteld BIZ-plan.	3/5 Meer aansluiting bij draagkrachtprincipe, maar systeem blijft gevoelig voor krimp aantal ondernemers.
Conformiteit Coalitieakkoord	4/5 Voorkomt een directe, ongewenste verhoging van de OZB-lasten.	2/5 Verhogen OZB, maar betreft alleen niet-woningen en verhoging komt in het ondernemersfonds.	4/5 Stimuleert eigen initiatief en professionalisering.	1/5 Direct in strijd met verlagen regeldruk en administratieve last.
Juridische Houdbaarheid	4/5 Voorkomt willekeur van oude zones. Juridisch zeer sterk.	5/5 Geen risico op vernietiging aanslagen; sectorale retributies uitgesloten.	5/5 Volledig verankerd in landelijke Wet op de BIZ.	3/5 Voldoet aan draagkracht, lokt bezwaren uit bij gemengde panden.
Ambtelijke Uitvoeringslasten	2/5 Intensieve handhavings- en gevelcontroles blijven nodig.	5/5 Volledige eliminatie controlekosten; lift mee op OZB-cyclus.	3/5 Inning efficiënt, organisatie stemrondes kost capaciteit.	1/5 Zeer hoge last door complex filterwerk bij woon-winkelpanden.
Solidariteit & Draagvlak	4/5 Hoge acceptatie binnenstad; zone C betaalt niet meer.	4/5 Maximale spreiding; initieel weerstand in buitengebied.	3/5 Voorkomt free-riders, risico op tussentijdse opheffing.	4/5 Voelt sociaal rechtvaardiger aan conform draagkrachtprincipe.
Haalbaarheid per 1-1-2027	5/5 Kan direct worden opgenomen in belastingronde van Q4 2026.	4/5 Technisch haalbaar zodra nieuwe WOZ-waarden definitief zijn.	1/5 Onhaalbaar; wettelijk BIZ-traject vereist minimaal één jaar.	3/5 Data-analyse naar splitsingen vraagt te veel tijd voor Q4 2026.
TOTAALSCORE	21/30	25/30	20/30	15/30

Conclusie

De matrix laat helder zien dat Optie 2 (Leids model) op de lange termijn veruit de beste papieren heeft wat betreft efficiëntie, financiële stabiliteit en juridische robuustheid (25 van de 30 punten). Omdat dit model echter op het gebied van het coalitieakkoord een tijdelijke drempel kent en extra afstemming vereist met de buitengebieden, is het raadzaam om nu direct Optie 1 in te voeren voor de noodzakelijke juridische rust per 1 januari 2027. De ambtelijke organisatie krijgt daarmee de ruimte om de overgang naar het Leidse model voor de jaren daarna zorgvuldig te onderzoeken en voor te bereiden.